

BEGREBET
VIS MAIOR

ROMERSK OG NORDISK RET

MED SÆRLIGT HENSYN TIL

REDERS ANSVAR FOR LADNING

AF

VIGGO BENTZON.

KJØBENHAVN.

P. G. PHILIPSENS BOGHANDEL.

THIELES BOGTRYKKERI.

1890.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

Indledning	Side 1—4.
Udkast 1887 § 145 med Motiver. En ny Regel i nordisk Ret. Den haves fra tysk Ret, d. v. s. romersk Ret. Af romersk Ret skulle Dig. 4—9 og særlig vis maior-Begrebet undersøges.	
I. Romersk Ret	5—276.
Kap. I	7—54.
§ 1. Reglen i Dig. 4—9 og den almindelige Opfattelse af Begrebet vis maior	7—15.
a. S. 7—8. Dig. 4—9. b. S. 8—9. Kort Referat af Dig. 4—9's Indhold. c. S. 10—11. Goldschmidt og Meningsfæller. d. S. 11—14. Exner og Meningsfæller. e. S. 14—15. Det bestemmende for den følgende Undersøgelse.	
§ 2. Hvilken er Retsgrunden til actio de recepto?	16—54.
A. Bemærkninger om Undersøgelsesmetoden....	16—21.
B. De praktiske Grunde, som fremgaa af D. 4—9 (Garanti, Forsikring?)	22—26.
C. De praktiske Grunde og Culpamaalestokken..	26—42.
a. S. 26—30. Culpamaalestokkens Karakter. b. S. 31—33. Dens Fortrin og Mangler. c. S. 33—39. Culpamaalestokken er ikke anvendelig ved Bestemmelsen af nauta's Ansvar. d. S. 39—41. Hensynene til nauta. e. S. 42. Spørgsmaalet er: Loser vis maior-Begrebet Konflikten?	
D. De praktiske Grunde og Begrebet vis maior ...	42—54.
a. S. 42—44. Exners Betragtninger over Begrebet vis maior. b. S. 44—46. Kritik af Exner. c. S. 46—52. Udvikling af Begrebet (a S. 46—48 det med tilstrækkelig Sikkerhed skyldfri? ; S. 48—50 Afværgen af Skade; γ S. 50—52 de i Reglen uafvendelige Skadeaarsager kaldes vis maior). d. S. 52—54. Begrebet vis maior gives en foreløbig Definition. e. S. 54. Nødvendigheden af den følgende Undersøgelse.	

	Side
Kap. II. Kildoundersøgelsen	55-249.
Afsnit I. Kildematerialet	55-93.
§ 3.	
A. Oversigt over forskellige Betydninger, hvori Begrebet casus forekommer i Kilderne	55-61.
a. S. 55-59. Forskellige uretlige og retlige Betydninger af Begrebet casus. b. S. 59-61. Det fælles ejendommelige ved disse Betydninger.	
B. Oversigt over en Række Retsforhold og Retsafgjørelser, der have Betydning for Begrebet casus (vis maior), og som omfatte de Tilfælde, der ere beslægtede med actio de recepto-Forholdet	61-93.
a. Redegjørelse for den følgende Fremstillingsmaade	61-62.
b. De enkelte Retstilfælde	62-91.
1. commodatum og commodatlignende Retsforhold ..	62-65.
2. locatio conductio operis	65-66.
3. locatio conductio rei	67-70.
4. pignus	70-72.
5. emptio-venditio	72-75.
6. negotiorum gestio	75-77.
7. depositum	77-78.
8. mandatum	78-79.
9. societas	79.
10. horrearum Ansvar	80-81.
11. tutor et curator	81-82.
12. L. 10 C. 4-6	82.
13. L. 19 D. 43-16	83.
14. L. 18 § 4 D. 13-6	83.
15. L. 41 § 7 D. 40-5	83-84.
16. L. 2 § 7 D. 50-8	84-85.
17. L. 30 pr. D. 35-2	85-86.
18. L. 23 D. 50-17	86-87.
19. editio rationum	87-88.
20. Forpagtningsforholdet i L. 15 § 2, L. 25 § 6 D. 19-2	89-90.
21. cautio damni infecti	90-91.
c. Oversigtens Resultater. Bemærkninger om den følgende Undersøgelse	92-93.
Afsnit II. De positive Ansvarsnormer	94-155.
§ 4	94-104.
A. Culpaprincippet. (En Bestemmelse af Handlingens objective Art, ikke af dens subjective Tilregnelighed for den Handlende)	94-101.

B. Begrebet <i>diligentia</i> (<i>diligentia diligentissimi</i>).....	101—104.
a. S. 101—103. <i>Diligentia</i> . b. S. 103—104. <i>Culpa levissima</i> .	
§ 5. Begrebet <i>custodia</i>	105—155.
1. <i>Custodia</i> lig faktisk Bevogtning	106—107.
2. Ansvar for <i>culpa in custodiendo</i>	107—110.
3. Er Ansaret kun for <i>culpa in custodiendo</i> ?	110—111.
4. Ansaret for <i>furtum</i>	112—123.
a. S. 112. Ansaret er udtrykt ved „ <i>custodiam praestare</i> “. b. S. 112—117. Tilfælde, hvor Debitor har <i>actio furti</i> og hæfter ubetinget for <i>furtum</i> (α S. 112—114 <i>fullo et sarcinator</i> ; β S. 114—115 Brevbudet i L. 14 § 17 D. 47. 2; γ S. 115—117 <i>Commodatar</i> etc.). c. S. 117—118. Striden i Kilderne. d. S. 118—122. Forklaring paa Striden (<i>Pernices</i> historiske Udvikling med Hensyn til, α S. 119—120, <i>furtum</i> og, β S. 120—122, <i>damnum iniuria datum</i>). e. S. 122—123. „ <i>Custodiam praestare</i> “ betegner, selv i Justinianeisk Ret, det ubetingede Ansvar for <i>furtum</i> .	
5. <i>Custodia</i> kan endog betegne Ansvar for mere end <i>furtum</i>	123—12
a. S. 124—126. § 3 a I. 3—23. b. S. 126—127. <i>horrearii</i> Ansvar.	
6. Forklaring paa de forskjellige Betydninger af Udtrykket <i>custodia</i>	128—135.
a. S. 128—129. Om den mulige historiske Udvikling.	
b. S. 129—132. <i>Diligentia in custodiendo</i> . c. S. 132—134. <i>Custodia</i> ansvarenes fælles praktiske Maal. — S. 134—135. Begrebet <i>custodia</i> defineres.	
7. Overtagelse af <i>res aestimata</i> og <i>periculum rei</i>	135—138.
a. S. 135—136. Om Vedtagelserne og deres forskjellige Omfang. b. S. 136—137. Om Forholdet mellem det vedtagne og det lovmæssige Ansvar. c. S. 137—138. Analogier.	
8. Andre Forfatters <i>Custodiabegreb</i>	138—149.
a. S. 138—143. Goldschmidt S. 138—142, Windscheid S. 142, Mommsen S. 142—143 og Hasse S. 143. b. S. 143—144. <i>Pernice</i> S. 143 og Brinz S. 143—144. c. S. 144—146. Kritik. Anm. S. 146—149. Barons Theori.	
9. Resultatet af Undersøgelsen i Afsnit II	149—155.
a. S. 150. <i>Culpa</i> overfor <i>Casus</i> begrebet. b. S. 150—155. <i>Custodia</i> overfor <i>Casus</i> begrebet. c. S. 155. Om Grunden til, at <i>Casus</i> begrebet opstilles.	

Afsnit III. Begrebet vis maior.....	156 - 249.
§ 6.	
1. Indledende Bemærkninger.....	156 - 158.
2. A. Ere samtlige Udtryk synonyme?	158—164.
a. S. 158—159. Skal casus kunne betegne non culpa, er Synonymiteten ikke vel mulig. b. S. 160—161. Grunde for Synonymiteten. c. S. 161—164. Forfattere om Synonymiteten.	
3. B. Det negative Casusbegreb (casus er kun Udtrykket for, at der in concreto ikke har foreligget nogen culpa).....	164 - 174.
a. S. 164—165. Den sædvanlige Sprogbrug. b. S. 165—166. Kildernes Sprogbrug. c. S. 166—171. Forfatternes Meninger (Mommensen, Pernice og Brinz). d. S. 172—174. Hvad taler, α S. 172—173, for det negative Casusbegreb, og, β S. 173—174, hvad taler derimod?	
C. Det objective Casusbegreb.....	174 - 249.
4. Undersøgelsens Plan.....	174 - 177.
I. Undersøgelse af enkelte Retsforhold.....	177 - 202.
5. Reglerne om cautio damni infecti.....	177 - 190.
a. S. 177—179. Det positive Erstatningsprincip. b. S. 179—181. Princippet for Ansvarsfrihed. c. S. 181—183. L. 24 § 3 D. 39—2. d. S. 183—184. Den praktiske Betragtning. e. S. 184—187. Forholdet mellem Ansvar for vitium og Ansvarsfrihed for casus fortuitus; casus f. er prima facie befriende. f. S. 187. Muligvis befrier ogsaa Beviset for, at vitium ikke er Aarsag til Skaden. g. S. 188—190. Cautio damni infecti-Reglernes Betydning for Casusbegrebet.	
6. Reglerne i L. 15 § 2 og L. 25 § 6 D. 19—2 om Forpagtningsforholdet.....	190 - 196.
a. S. 191—193. Gaius's og Ulpian's Regler. b. S. 193—195. Stedernes Brug af vis maior-Udtrykket og deres Betydning for Begrebet. — S. 195—196 om emphyteuta.	
7. Reglerne i L. 36, 37, 62, 59, 33 D. 19—2 om locatio conductio operis (Bygningsentreprise).....	196—202.
a. S. 197—198. Mommsens Opfattelse. b. S. 198—202. Den Opfattelse, at redemptor er ansvarlig for alt undtagen for vis maior. — S. 202. Bemærkning om L. 9 § 3, L. 11 § 1 og L. 30 § 4 D. 19—2.	
II. Den almindelige Undersøgelse af Begrebet objectiv casus	203—249.
8. Exempler, Udtryk og Vendinger.....	203—217.
a. S. 203—204. Orienterende Bemærkninger. b. S. 204—212. Exemplerne: de faretruende i Reglen util-	

regneligt skadegjørende Begivenheder. c. S. 212—214.
 Udtrykkene. d. S. 214—217. De beskrivende Vendinger
 („cui resisti non possit“ etc.).

9. Særlige Beviser for, at casus ikke er lig non culpa 217—222.
 a. S. 217—221. Casus mixtus. b. S. 221—222.
 Selv Debtors utilregnelige Handling kaldes aldrig for casus.
10. Casusbegrebet defineres 223—229.
11. Den praktiske Anvendelse af Casusbegrebet i
 Kontraktsforholdene 230—241.
 a. S. 230—231. Debitor har Bevisbyrden. b. S.
 231—236. At bevise casus er en Maade at bevise non
 culpa paa. c. S. 236—237. Kildebeviser herfor. d.
 S. 237—239. Sammenstilling med Custodiaansvaret. e.
 S. 239—240. Ikke-kontraktlige Tilfælde. f. S. 240—241.
 Sammenstilling med Retsforhold, hvor Casusbegrebet afgjør
 det materielle Ansvar.
12. Den pædagogiske Betragtning af Casusbegrebets
 Brug 241—244.
13. Sprogbrugen belyses 244—246.
 Sammenhængen med de andre Betydninger af Ordet casus.
14. Afsluttende og videreførende Bemærkninger.... 247—249.
 a. S. 247. En Parallel til Goos's objective Retsbruds-
 begreb. b. S. 248—249. Casusbegrebets Relativitet.
 Afslutning.

Kap. III. Nærmere Udvikling af Reglerne i Dig. 4—9. 250—276.

§ 7.

1. Casusbegrebets Stilling i 'D. 4—9 250—253.
 Reglen i L. 1 pr., L. 3 § 1 D. h. t. bestemmes nærmere
 ved L. 1 § 8 ff., L. 4, L. 5 D. h. t.
2. Ansvar for Besætning og Rejsende, L. 1 § 8 ff.
 D. 4—9 253—258.
 a. S. 253—255. Er „factum“ lig culpa eller ikke?
 b. S. 255—258. Der er ikke givet nogen positiv Rets-
 regel i L. 1 § 8 ff.; der bestemmes blot om, hvad der
 ikke er damnum fatale; dette sidste endog kun til-
 nærmelsesvis.
3. Skipperens Ansvar for custodia, L. 4, L. 5 D. 4—9.. 258—269.
 a. S. 258—259. L. 4 om actio furti. b. 259—269.
 L. 5 om custodia og Ansvar for furtum og damnum in-
 iuria datum; derunder, α S. 261—264, Forholdet mellem
 L. 5 og L. 1 § 8 ff. og, β S. 264—269, Hensigten med
 Udtalelserne i L. 5.

4. Skipperens Ansvarsfrihed for casus	269 - 276.
a. S. 269—270. Betydningen af L. I § 8 ff. og L. 4, L. 5 for den objective Casustheori. b. S. 270—271. Definitionen S. 229 gjælder fuldtud her. c. S. 271—273. Afgrænsningen af Begrebet er her særlig let. d. S. 273—274. De i Kap. I § 2 opstillede praktiske Betragtninger ere blevne bekræftede af Kildeundersøgelserne i Kap. II og, for Dig. 4—9's vedkommende, i Kap. III. e. S. 274—275. Dette viser særlig Bygningsentreprenørens og horrearii Retsstilling. f. S. 275—276. Kortfattet Oversigt over Undersøgelsens Resultat.	

II. Nordisk Ret

Den følgende Undersøgelses Gang	279 - 281.
---------------------------------------	------------

Kap. I

§ 1. De positive Solove	282 - 294.
-------------------------------	------------

a. S. 282—283. Dansk Ret. b. S. 284—287. Norsk Ret. c. S. 287—292. Svensk Ret. d. S. 292—294. Reglerne i Udkast 1887.

§ 2. Det almindelige Erstatningsprincip (Culpamaalestokken?)	294—306.
--	----------

a. S. 294—296. Den almindelige Culpakere og den nyere dansk-norske Retsbrudskere. b. S. 296—301. Theorierne sammenstilles, de stemme i Virkeligheden begge med Romerrettens Culparegel. c. S. 301—304. Den romerske Læres og Retsbrudskærens praktiske Fortrin. d. S. 304—306. Om Ansvar for andres Skyld.

§ 3. Erstatningsansvar i Kontraktsforhold	306—328.
---	----------

a. S. 306—307. Ogsaa her haves Ansvar for culpa. b. S. 307—309. Ansvar for andet end culpa. c. S. 309—311. Løftets Betydning for disse videregaaende Ansvar (Subsidiærskylden). d. S. 311—318. Ansvar er opstillet i den objective Ret (α S. 312—314 Lov; β S. 314—315 Retssædvane; γ S. 315—317 Analogi og Forholdets Natur). e. S. 318—323. Denne Opfattelses praktiske og theoretiske Fortrin. f. S. 323—328. Grundtræk i Subsidiærskyldens Bestemmelse, Afvigelserne fra Culpamaalestokken.

Kap. II

§ 4. Forfragters og Befragters indbyrdes Stilling	329—336.
---	----------

a. S. 329—330. Rederens Ansvar for Ladningen bør ses i Belysning af Udkast 1887's andre Regler for Forfragters

og Befragters Forhold. b. S. 330. Deres faktiske Mellemværende. c. S. 330—331. En hypotetisk Ordning efter Culpaprincippet. d. S. 331—333. Forskjellige „objective“ Regler i Udkast 1887. e. S. 333—336. Det fælles ejendommelige er en Afvigelse fra Culpaprincippet til klarere og lettere anvendelige Regler.

§ 5. Bør Rederens Ansvar for Ladningen bestemmes efter Culpaprincippet? (Grundsætningen i 3—19—2).... 336—353.

a. S. 336—337. Befragterens Ansvar fastsættes ikke efter Culpaprincippet. b. S. 337—338. Derimod gjælder dette Forfragterens Ansvar. c. S. 338—342. Grundene til Reglen i 3—19—2. d. S. 342—347. Den heraf resulterende Fortolkning af 3—19—2. e. S. 347—350. Ansvar for Fuldmægtig i Søretten men udenfor Kontraktsforhold. f. S. 350—353. Samme Ansvar indenfor Kontraktsforhold.

§ 6. Bør Rederens Ansvar for Ladningen bestemmes efter Culpaprincippet? (Fortsættelse.) (De bestemmende praktiske Betragtninger)..... 353—369.

a. S. 353—355. Særlige Grunde for, at Rederen overfor Ladningsejeren i alt Fald hæfter for egen og sine Underordnedes Skyld. b. S. 355—361. Materielt- og bevisretlige Hensyn til Ladningsejeren, der tale for et videregaaende Ansvar. c. S. 361—364. Hensynene til Rederen. d. S. 364—365. Loser vis maior-Reglen Vanskeligheden? Problemet for Undersøgelsen! e. S. 365—367. Forsikringens Betydning. f. S. 367—368. Man attraaer den klare og sikre Regel.

Kap. III 370—404.

§ 7. Vis maior-Begrebets Anvendelse i tysk og engelsk Rets Regler om Rederens Ansvar for Ladningen..... 370—378.

a. S. 370—371. Romerrettens Betydning. b. S. 371—374. Tysk Ret. c. S. 374—375. Fransk og andre Landes Ret undersøges ikke. d. S. 375—378. Engelsk-amerikansk Ret.

§ 8. Vis maior-Begrebet anvendt i nordisk Ret 378—392.

S. 378—379. Vis maior-Begrebets mulige Anvendelser. a. S. 379—381. D. og N. L. 5—8—10. b. S. 381—388. Søretlige Regler: α S. 382 i D. og N. L. 4—2—3; β S. 382—383 i svensk Sjölag 12 Juni 1667 Cap. IX; γ S. 383—384 i Udkast 1887 §§ 160—162, δ S. 384—386 i §§ 56—59, jfr. § 50 og ε S. 386—388 i § 153. c. S. 388—390. Vexellovens § 92. d. S. 390—392. Det særlige Ansvar ved Driften af Jernbaner og Sporvogne.

- § 9. Bør Begrebet vis maior være bestemmende for Rederens Ansvar for Ladningen? 392—404.
- a. S. 392—395. Rekapitulation af Resultaterne af Undersøgelsen i første og i andet Hovedafsnit. b. S. 396—398. At bevise vis maior er afgjort lettere end at bevise culpa eller non culpa. c. S. 398—403. Konnossements-klausulerne: *a*, S. 398—401, deres Betydning; *β* S. 401—403, deres hyppige Forekomst taler ikke imod vis maior-Reglens Ønskelighed. d. S. 403—404. Korte Bemærkninger om, hvorvidt vis maior-Reglen bør være præceptiv.

Kap. IV 405—428.

- § 10. Giver det nordiske Solovsudkast i sin § 145 en vis maior-Regel? 405—421.
- a. S. 405—407. Om Formuleringen af Retsreglen. Svensk Sjölags § 103, en Anvendelse af tysk vis maior-Theori. b. S. 407—412. Kritik af den Goldschmidt'ske vis maior-Theori. c. S. 412—416. Indholdet af svensk Sjölags § 103. d. S. 416—420. Formuleringen i Udkastets § 145, i Scheels Udkast § 210 og i Udkast 1882 § 203. e. S. 420—421. En Formulering efter Culpa-princippet.
- § 11. Hvorledes bør man formulere Bestemmelsen af Rederens Ansvar for Ladningen? 422—428.
- a. S. 422—423. Romerske og moderne Formuleringer utilfredsstillende. b. S. 423—425. Exners dobbelte Bestemmelse af Begrebet er ikke rigtig. c. S. 425—427. Om Usodygtighed. d. S. 427—428. Formuleringen bør være almindelig; ikke som „uimodstaaelig Magt“; den bør udtrykke Begrebets faktiske Forudsætning. Forslag til en Formulering.